

Sergio Pausig, *El Árbol de la Vida (Drevo življenja)*, 2012
mešana tehnika, 123,5 x 203 cm

Dva umetnika, dve lokaciji, eno sporočilo

Oba akademska umetnika ter veliki imeni svetovnega oblikovalskega in likovnega prostora, Oskar Kogoj in Sergio Pausig, sta se obrti umetniškega izražanja učila pri profesorju Giuseppeju Mazzaroli na Nacionalnem inštitutu za umetnost v Benetkah. Svoja dela s tematiko konj sta prvič povezala in predstavila na razstavi v Caffè Florian Venezia leta 2012.

Ponovno ju je združilo leto velikih prelomnic v Kobilarni Lipica, 440 jubilej ustanovitve in odprtje prenovljenega Hotela Maestoso. Umetnika v novi skupni razstavi z deli, ki temeljijo na preverjenih arheoloških odkritjih, znanstvenih raziskavah in starih zapisih, vsak na svoj način poskušata razumeti in upodobiti prvinski odnos med človekom in konjem na zgodovinski časovnici. Kogoj so vidno očarale situle iz Vač s podobami Venetskega konja v povezavi z različnimi arhaičnimi simboli, Pausig je umetelno dodelane Kogojeve podobe konj nadgradil s prefinjeno barvito figuraliko in jim dal novo likovno dimenzijo.

»Ti konji brez jahačev so prikaz globokega, poetičnega akta ljubezni, ki ga umetnika izražata v njima edinem znanem jeziku, jeziku brezčasne umetnosti,« je o njunih mojstrovinah dejal Stefano Stipitovich, Umetnostni direktor Caffè Florian Venezia.

Kreacije, ki so nastale v sodelovanju med avtorjema v kombinaciji z njunimi samostojnimi deli, ponujajo vpogled v intimo človeške duše in osvetljujejo plemenitost ene najbolj veličastnih živalskih vrst – konja. Vsak izdelek na svoj način ovrednoti vlogo konja v življenju človeka.

V skulpturah in na platnih se prepletajo podobe konja kot mitološkega bitja, kot človekovega partnerja in končno, kot umetniške muze.

Lipicanec v naravnem okolju ali ujet v umetniško kreacijo ohranja prisposodbo inteligence, ognjevitosti in hkrati dovezetnosti za šolanje, ki je posledica odličnega spomina. Spomina, ki skozi tisočletja utrjuje njegovo pristno vez s človekom.

Razstava Človek in konj prinaša originalen in neponovljiv preplet umetnosti, zgodovine in mitologije. Globok poklon lipicancu v skulpturi in sliki, v vrhunskih klasičnih stvaritvah, ki presegajo modne trende in ostajajo žive skozi čas.

ČLOVEK IN KONJ

Industrijski oblikovalec, umetnik, akademik in profesor Oskar Kogoj se je rodil 23. novembra 1942 v Mirnu pri Gorici.

Je večni iskalec ravnotežja med kiparstvom in industrijskim oblikovanjem, med mitologijo in realnostjo, ki narekuje ritem sodobnemu življenju. Je član mednarodnih združenj za oblikovanje in umetnost ADI, DOS, ICSID, BEDA in ICOGRADA, častni član Circolo Veneziano in Društva brezčasnih slovenskih oblikovalcev, soustanovitelj Slovenske dvanaestije, prejemnik nagrade Prešernovega sklada, častni občan Občine Miren-Kostanjevica in Občine Zalec ter prejemnik priznanja Društva oblikovalcev Slovenije za življenjsko delo.

Popotnik, raziskovalec, iskalec resnice in lepote, častilec narave, kritični opazovalec, esteta in hedonist v svoje umetniške izdelke vključuje znanost in metafiziko ter spoznanja, ki so plod dolgoletnega proučevanja prastarih kultur. Iz vseh njegovih stvaritev izrazito čistih oblik veje silna vibracija, ki jih dela brezčasne.

»V sanskrtu obstaja starodavna beseda lila, ki pomeni igra. Toda pomen besede lila je veliko bogatejši, lila pomeni igro stvaritve, uničenja in ponovne stvaritve, kozmičnega ciklusa. Lila je oboje, veselje in užitek tega trenutka, božanska igra. Pomeni lahko tudi ljubezen. V njej so skrite nekatere človekove skrivnosti – notranji izviri spontane ustvarjalnosti, iz katere se rodi umetnost. Daje ustvarjalno moč, s katero naša domišljija rojeva čudež sveta in ustvarja umetnost. Iz Oskarjeve ljubezni do ljudi, ljubezni do življenja, radosti prijateljstva in ljubezni do matere narave se rojevajo tisočere umetniške oblike in preraja ustvarjalnost. Rečemo lahko, da je skrivnost v notranjosti Oskarja Kogoj lila.« Prof. Mag. Yaffa Gaon.

Oskar Kogoj je po zaključeni srednji šoli za oblikovanje v Ljubljani kot najboljši dijak nadaljeval študij na Istituto Statale d'Arte, Corso Superiore di Disegno Industriale v Benetkah in leta 1966 diplomiral kot najboljši študent. Po diplomu se je na inštitutu zaposlil kot asistent in do leta 1969 poučeval industrijsko oblikovanje, istočasno pa je sodeloval s studiom Baby Mark v Milanu pri oblikovanju predmetov za otroke. Od 1969 do 1971 je bil sodelavec razvojnega inštituta tovarne pohištva Meblo v Novi Gorici. 1971 je dobil status svobodnega oblikovalca in do leta 1973 na Università Statale d'Arte v Benetkah vodil oddelek za industrijsko oblikovanje. Danes živi in ustvarja v Mirnu, kjer je leta 1999 odprla vrata Galerija Oskar Kogoj Nature Design.

Prejel je številne domače in še več mednarodnih nagrad, razstavljal je na več kot 350 razstavah po vsem svetu, njegova dela so del stalnih zbirk v najbolj prestižnih muzejih, med drugim v Muzeju moderne umetnosti v New Yorku in Budimpešti.

OSKAR KOGOJ

Oskar Kogoj, *Lipicanca*
porcelan, pozlata z 18-karatnim zlatom, 40 x 12 x 32 cm

Sergio Pausig, akademski slikar in profesor, se je rodil v Gorici leta 1954. Živi in dela med Palermom in Benetkami.

»Pausig je umetnik »sui generis« in očitno tujec v sodobni realnosti, kjer umetnost pogosto postane resna, preveč družbena ali preveč abstraktna. V "provokativni" maniri Sergia Pausiga je čist dekorativizem – takšen, ki se prelevi v vizionarske in nevidne pokrajine, jih na novo predstavlja, ponovno oživlja in spreminja skozi »mise-en-scène« arhitekture, naravnih in umetnih elementov, pri čemer vedno ohranja to prepoznavnost, hkrati pa odmeva in znova krepi melanholično beneško slikovno tradicijo ter jo bogati tudi z ikonografsko dragocenostjo tipične sicilijanske domišljije,« je o njegovih delih zapisala italijanska kritičarka in zgodovinarica Ornella Fazzina. »Njegova platna so, kot da bi se znašli pred kraji, ki visijo med nebom in zemljo, bogata s fitomorfniimi figurami, prežetimi s svetlostjo, ki oživlja neprekinjeno igranje prosocialne. Pausig ponuja opazovalcu možnost razširitve sfere čutnega s povezovanjem umetnosti z neznanim, nepričakovanim, nemogočim, da bi prestopil znahe meje in se izgubil v drugem svetu. tistemu najvišje in najbolj izpopolnjene poezije, ki v eleganci oblik zapira notranji pogled in globino bivanja, ki teče po poti sanj, kar ustvarja osnovo za metafiziko domišljije.«

Pausig je poučeval na Akademiji za likovno umetnost v Benetkah, od leta 1995 je vodil katedro za dekoracijo na Akademiji za likovno umetnost v Palermu, koordiniral tečaje modnega oblikovanja ter oblikovanja nakita in oblikovanja dodatkov. Med leti 1995 in 1996 je bil profesor na I.U.A.V. Benetke, od leta 2000 do leta 2010 pa kustos muzeja Gibellina MAD.

SERGIO PAUSIG

Pobuda za razstavo nastala ob 440. obletnici Kobilarne Lipica in prinaša izviren umetniški poklon lipicancu, najstarejši kulturni pasmi konj na svetu. Dva svetovno priznana kreatorja umetniških trendov, slovenski industrijski oblikovalec Oskar Kogoj in italijanski slikar Sergio Pausig, sta ob častitljivem jubileju Kobilarne Lipica združila izrazito individualne sloge ustvarjanja v skupno pripoved, ki prinaša edinstven pogled na odnos med človekom in konjem skozi čas. Čudovita umetniška predstava bo od septembra do decembra 2021 na ogled sočasno na dveh lokacijah, v prenovljenem Hotelu Maestoso v Lipici in veličastnem Pomniku miru na Cerju. Razstavo nadgrajujeta donaciji izbranih del, ki jih umetnika poklanjata destinacijama: črna in bela skulptura lipicanca v porcelanu z zlato poslikavo ter zlati venetski konj Oskarja Kogoja bodo v prihodnje krasiли sprejemno avlo Hotela Maestoso, barvita prispodoba sinteze univerzalnega in individualnega, pozitivnega in negativnega, v likovni kreaciji »Drvo življenja« Sergia Pausiga pa bo oplemenitila stopnišče Pomnika miru, zasnovano kot simbolična pot človeka do razsvetljenja.

Razstavo so omogočili: Kobilarna Lipica, Občina Miren-Kostanjevica in Turizem Miren-Kostanjevica | Tekst in fotografije zbrala in uredila mag. Ariana B. Suhadolnik, direktorica Turizma Miren-Kostanjevica | Strokovni izbor eksponatov in pomoč pri postavitvi: Milovan Valič in Tomi Spacapan | Fotografije: Arhiv Turizem Miren-Kostanjevica, Kobilarna Lipica, Galerija Oskar Kogoj, Arhiv Sergio Pausig | Oblikovanje: Nika Zuljan | Prevodi: Nekdo Nekdo | Lektura: Nekdo Nekdo | Tisk: Color Print d.o.o. | September, 2021

Etnološki pogled na dediščino odnosa človek – konj

Kulturna dediščina odnosa med konjem in človekom na Slovenskem nam daje zanimiv preplet naravne in kulturne zapuščine, ki se preko vzreje, vzgoje in rabe konj odraža v različnih vidikih človeškega življenja, v materialni, družbeni in duhovni kulturni, od železnodobnih skupnosti do danes. Pravi čudež je, da je tako kamnita, s sušo in močnim vetrom neizprosna pokrajina kot Kras, dala enega izmed najbolj elegantnih, plemenitih in slikovitih konj, to je lipicanca. Leta 1580 je nadvojvoda Karel II. Habsburški ustanovil kobilarno v Lipici, na posestvu rezidence, ki jo je odkupil od tržaškega škofa. Območje Lipice so v petih letih uredili pod slovenskim upraviteljem Francem Jurkom: zgradili so hleve in stanovanjske objekte, uredili travnike in pašnike ter območje pogozdovale, tako da je bilo leta 1585 že namenjeno nemoteni rabi kobilarne, kjer so s križanjem predvsem kraškega, španskega, italijanskega in arabskega konja vzredili lipicanca. Reja lipicanskih konj je v stoletjih sooblikovala tipično kulturno krajino lipiškega posestva, ta pa je sooblikovala lipicansko pasmo konj.

Na splošno je bila konjereja na Slovenskem že močno prisotna pri višjih slojih halštatskih skupnosti v obdobju železne dobe, kar nam izpričujejo figuralne upodobitve na predmetih, kot so situle in pasne sponke iz sredine ali konca 6. ali 5. stoletja pr. n. št., zlasti z Vač in Magdalenske gore, iz osrčja Slovenije. Iz teh podob je ustvarjalec Oskar Kogoj črpal navdih za oblikovanje Venetskega konja. Veneti, ki so po vsej verjetnosti trgovali s skupnostmi na današnjem slovenskem ozemlju, so bili v času antike poznani kot izjemni vzreditelji konj in trgovci s konji. Pomembnost konj pri Venetih je v arheološkem kontekstu izpričana po pogostih pokopih konj v Benečiji kot tudi v epigrafiki, saj naj bi Venetski izraz ekupetaris predstavljal gospodarja konj, tj. pripadnika višjega sloja, lastnika konj ali pa konjskega rejca. Vsakoletno obredje in kult grškega heroja Diomedea ob Jadranski obali, med drugim tudi ob izlivu Timava pri Devinu (Devinska pečina), je od Venetske kulture zahteval žrtvovanje belega konja.

Pomen konj in konjereje je na slovenskem ozemlju izpričan tudi v številnih krajevnih, ledinskih in drugih imenih (kot na primer imenih potokov), ki zaradi zgodovinske, mitološke ali metaforične podobnosti s konji nosijo imena, kot na primer kraško naselje Kobilja glava ali Kobjeglava. Konje je najprej vzgajalo plemstvo za ježo, pozneje pa se je konjereja razmahnila med kmečkim prebivalstvom predvsem zaradi razvoja tovarništva ali furmanstva. Razvoj furmanstva je bil povezan z južno potjo skozi Postojnska vrata, ki je povezovala osrčje Evrope s Sredozemljem: najprej severno Evropo z Oglejem in Furlanijo, pozneje pa je povezala Dunaj s Trstom. Del poti je potekal tudi po Krasu, mimo Senožeč, Divače, Lokve, Sežane in drugih krajev do Trsta. Ob konjereji in furmanstvu (ter poštnemu prometu) pa se je razvila še cela vrsta podpornih gospodarskih dejavnosti in obrti. Najbolj izrazite so bile zagotovo furmanske gostilne ob furmanskih poteh, pomembne pa so bile tudi obrti, ki so bile povezane z vzdrževanjem in podporo konjem ter konjskim vpregam, kot so bili podkovno kovaštvo, sedlarstvo in jermenarstvo (tudi izdelovanje konjskih komatov in

uzd, okrasnih in uporabnih komatnih glavnikov), kolarstvo (izdelava koles in vozov), bičarstvo ali škarabacarstvo. Slednje, pletene biče »škarabace«, so še posebno mojstrsko izdelovali v Opatjem selu in Brestovici iz prožnega lesa, bodisi brinja bodisi koprivovca (»kropince«).

V mislih na Kras ne moremo mimo bitk, ki so se tu odvijale v času prve svetovne vojne in so dodobra spremenile vzrejo in uporabo konj v vojaške namene. Različni viri poročajo, da naj bi bilo na vseh frontah prve svetovne vojne »uporabljenih« od 10 do 12 milijonov konj. Ravno spremenjen način bojevanja, pri katerem naskoki konjenice niso prišli v poštev, ter vse večja motorizacija vojskovanja in delovnih procesov, je potrebe za vzrejo konj počasi zmanjševal. Kljub temu priljubljenost in ljubezen do konj pri ljudeh ni presahnila. Danes številni Kraševci gojijo konje predvsem iz ljubezni do teh plemenitih živali, za namene športa oz. rekreacije ter turizma.

Za konec pa še vloga konj v ritualnih, mitoloških in ideoloških predstavah ljudi. V mitološkem izročilu nastopa konj v dvojni podobi, črni konj kot htonično, v podobi belega konja kot sončno bitje, zato nas ravno razumevanje teh lastnosti napelje na bitje, ki povezuje onostranstvo s tuzemeljskim svetom, oziroma bitje, ki lahko med tema dvema svetovoma prehaja. Te predstave o konjih so nemara vplivale na to, da konj nastopa v slovenskem mitopoetskem izročilu na koledarskih praznovanjih, šegah in navadah od pomladi do zime. Tako ga najdemo v podobi na belem konju jahajočega (Zelenega) Jurija, prinašalca življenja spomladi, poleti, ob kresu, v podobah kopitastega in s konjskimi ušesi obdarovanega sončnega božanstva Kersnika, pozimi naj bi Miklavž prinašal darove na belem konju, ob Božiču naj bi darove čez hišne pragove in ognjišča prinašal božični konjček, v strašnem dvanajsteronočju med Božičem in svetimi tremi kralji naj bi se slišalo grozljivo tapotanje konj divjega lova, ob pustu naj bi zlasti kobile srečali v podobi najstarejših mask – evklidnih mask – ruse, šimla, kamele ipd. Prav poseben pomen pa ima za konjenike in konjerejce god sv. Štefana (26. decembra) ter blagoslov konj, ki ga izvajajo tudi v Krepeljah ob cerkvi sv. Nortburge.

Kulturna dediščina, ki jo je spletel odnos med človekom in konjem na Krasu, nam ob imperialni dediščini Kobilarne Lipica, navsezadnje prinaša tudi zgodbo močnega ideološkega naboja: to vozlišče mnogoterih kulturnih praks v odnosu do narave, ki so se medsebojno opajale onkraj nacionalnih meja, nas nenehno opominja na vrednote medsebojnega sodelovanja, miru in trajnostnega ohranjanja narave, ki jih moramo ohranjati tudi v bodoče. To je tudi zgodba, ki povezuje Pomnik miru na Cerju s Kobilarno Lipica. In prav zato je izjemnega pomena, da se mednarodna skrb za lipicance, te plemenite otroke Krasa, končno vpiše na UNESCOV Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva ter njihovo sporočilo ohrani za poznejše rodove.

Dr. Urša Valič, etnologinja in kulturna antropologinja

Kobilarna Lipica

Lipica je izvorna kobilarna lipicanske pasme konj in kulturni spomenik izrednega pomena za Republiko Slovenijo, obenem pa ena najbolj prepoznavnih in najbolj priljubljenih turističnih destinacij Slovenije. Njena edinstvena zgodba se je začela leta 1580. Zgodba o zibelki lipicanske pasme konj je tudi zgodba prijetnih doživetij za obiskovalce z vsega sveta.

Poimenovanji Lipica in lipicanec sta povezani z zgodbo o lipi, drevesu, ki ga na Krasu pogosto srečamo. Zgodovina pravi, da je bil v sredini 14. stoletja na območju sedanje kobilarne, v bližini vasi Lokev, priljubljen vinotoč, pred katerim je bila mojhna lipa, zato se mu je reklo »Pr' lipci«. Ta mala lipa naj bi dala ime tudi takratni naselbini oziroma posesti tržaških škofov, ki so si tu postavili letno rezidenco in prostore za rejo konj.

Lipicanec je ena najstarejših kulturnih pasem konj v Evropi in na svetu, ki se je v času od ustanovitve leta 1580 izoblikovala v Kobilarni Lipica. Danes poznamo lipicanca predvsem kot belega konja. Vendar so konji, ki jih imenujemo beli konji, v resnici večinoma sivi. Lipicanci se ožrebijo temni. Zaradi mutiranega gena pa kmalu osivijo.

Kobilarna Lipica je vse do prve svetovne vojne vzrejala lipicance za Špansko dvorno jahalno šolo na Dunaju. Tako so lipicanci – kot konji z izjemnim talentom za klasično dresurno jahanje in vožnjo lahkih vpreg – zasloveli po vsem svetu. Lipiška šola jahanja se je začela razvijati šele leta 1952, ko je bil v Kobilarni Lipica ustanovljen oddelek za visoko šolo jahanja. Danes lipiška šola klasičnega konjenišva nadaljuje tradicijo umetnosti klasičnega dresurnega jahanja in jo predstavlja obiskovalcem z vsega sveta.

Pomnik miru na Cerju

Nad Vipavsko dolino in morjem se na robu Kraške planote ponosno dviga razgledni vrh Cerje. Sredi Parka miru z ostalinami Soške fronte stoji 25 metrov visok Pomnik miru. Kamniti velikan pripoveduje zgodbo o popotovanju slovenskega naroda od prvega zapisa slovenske besede v Brižinskih spomenikih, preko kriznih obdobij vojn, do izpolnitve tisočletnega hrepenenja naroda in pridobitve lastne države. Pomnik za zidovi varuje dragocene zaklade zgodovine in umetnosti, med njimi tudi tri metre dolg in pet metrov visok Španzljev Ples življenja in smrti, ki so ga likovni kritiki poimenovali »slovenska Guernica« in vključuje pomemben detajl – konja lipicanca. Četrta etaža ponuja razkošje lepote skulptur Oskarja Kogoja, pogled na čiste linije njegovih elegantnih umetnin v pozlačenem belem porcelanu, lipicanca, Venetskega konja in ptice hvaležnosti. Zanimiva arhitektura veličastne trdnjave je umeščena v osrčje naravnega amfiteatra, od koder pogledi potujejo na vse strani neba. Ko se pred očmi razprostrejo Jadransko morje, Kras, Furlanska nižina, Brda, Julijske Alpe in Vipavska dolina, se zdi, kot da ujamemo let svobodne ptice. In takrat začutimo veličino Slovenije z njeno neprecenljivo lepoto.

Pomnik miru je leta 2018 prejel nagrado mednarodnega združenja Kultura-Natura za ohranjanje in valorizacijo kulturne dediščine, obenem je nosilec priznanja Turistične patrolje za najlepšo razgledno točko v Sloveniji po mnenju tujih gostov.

Cerje je točka dih jemajočih razgledov, spokojnosti in miru.

